

**MINISTERUL JUSTIȚIEI
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CRIMINOLOGIE**

**POZIȚIA ȘI ATRIBUȚIILE EXPERTILOR ÎN
LEGISLAȚIA ALTOR ȚĂRI**

iulie 2006

Cuprins

Considerații introductive..

Anglia și Țara Galilor

Irlanda

Franța

Belgia

Italia

Spania

Finlanda

Suedia

Autori:

- Vasile Botiș – Anglia și Țara Galilor
- Dan Mînzală – Irlanda, Finlanda, Suedia
- Ecaterina Balica, Carmen Necula – Franța, Belgia
- Anca Cușmir, Raluca Simion – Italia, Spania

POZIȚIA ȘI ATRIBUȚIILE EXPERTILOR ÎN LEGISLAȚIA ALTOR ȚĂRI

Considerații introductive

Prezentul studiu urmărește să evidențieze rolul experților în sistemul judiciar în legislația și în practica mai multor țări aparținând unor sisteme de drept diferite, în măsura în care a existat acces la informații din acest domeniu. De aceea, ideile expuse în continuare nu acoperă aceleași aspecte în cazul fiecărei țări.

Din cercetarea documentară efectuată, au rezultat mai multe abordări ale acestei instituții.

În sistemul de *common law* expertii sunt tratați într-o manieră foarte liberală. La acest moment există o tendință de reglementare a competenței prin acte normative, în timp ce statutul lor este consecința activității practicienilor (judecători, procurori și avocați). În lipsa unei reglementări specifice a profesiei, se poate spune că ne aflăm în fața unei profesii libere, de furnizare a unor servicii specializate destinate sistemului de administrare a justiției, care se autoreglează după mecanismul cererii și ofertei.

În schimb, în sistemul continental, situația experților este mult mai în detaliu reglementată, în special prin dispoziții de drept procesual dar și prin legi speciale de organizare a profesiei.

În cadrul sistemului de drept continental, sistemul scandinav are o poziție intermediară: dispune de reguli procedurale bine definite dar cantitativ reduse privind intervenția în proces a expertului și acordă judecătorului libertatea deplină de apreciere a probei; în același timp nu există o reglementare a acestei categorii profesionale.

Anglia și Țara Galilor

Common law constituie astăzi unul din marile sisteme de drept, aplicabil în Anglia și Țara Galilor și în fostele colonii britanice, a cărui componentă esențială este precedentul judiciar. Această caracteristică și lipsa unei codificări face ca instituția experților să nu fie reglementată prin legislație specifică.

Ca regulă, depozițiile martorilor pot privi doar aspecte de fapt, și sunt inadmisibile opiniile lor privind cauza. În cazul în care pentru soluționarea dosarului sunt necesare cunoștințe de specialitate, atât în procesele civile cât și în cele penale, se recurge la serviciile unor experți (*expert witness*), care își pot exprima opinia de specialist cu privire la faptele care urmează a fi dovedite. Astfel, folosirea expertului apare ca o excepție de la regula potrivit căreia mărturiile care conțin opinii sunt inadmisibile (*exclusionary rule*)¹.

În procesele civile din Anglia și Țara Galilor există trei tipuri de experți² :

- Primul dintre acestea îl reprezintă *expertul desemnat de una din părțile aflate în litigiu (party appointed expert-PAE)*, a cărui îndatorire principală este de a contribui, în domeniul său de expertiză și în baza informațiilor furnizate, la soluționarea temeinică și justă a cauzei de către instanță. Această obligație primează față de orice îndatorire a expertului față de partea care l-a desemnat (Partea 35, paragraful 4 din Regulile de procedură civilă *Civil Procedure Rules*)³.

- Cel de-al doilea tip îl constituie *expertul desemnat în comun de părțile aflate în litigiu (single joint expert-SJE)*, obligația principală de a ajuta instanța să ajungă la o soluție justă primând și în acest caz față de îndatoririle pe care acesta le are față de părțile care l-au numit.

---

¹ Informații preluate de pe site-ul Institutului Experților din Londra <http://www.ewi.org.uk/>

² Informații preluate de pe site-ul Academiei Experților din Londra, www.academy-experts.org

³ Dispoziții legale preluate de pe site-ul Departamentului pentru Afaceri Constituționale http://www.dca.gov.uk/civil/procrules_fin/contents/parts/part35.htm#3585867

- Al treilea tip, *expertul consultant (expert adviser)*, este desemnat de una dintre părțile în litigiu pentru a-i oferi consultanță, neintrând însă sub incidența Regulilor de procedură civilă și neavând nici o obligație față de instanță.

Dacă două sau mai multe părți intenționează să folosească serviciile unui expert asupra unui aspect particular, instanța poate decide ca acest lucru să fie realizat de un singur expert (SJE). Dacă însă părțile nu cad de acord asupra persoanei care urmează a fi desemnată în calitate de expert, instanța poate alege expertul dintr-o listă întocmită de părți sau poate decide ca alegerea să se facă într-un alt mod (Regulile de procedură civilă, partea 35, paragraful 7).

Nici una dintre părți nu are posibilitatea de a desemna un expert sau de a se folosi de raportul realizat de un expert fără permisiunea instanței (Regulile de procedură civilă, partea 35, paragraful 4, al.1).

Înainte de momentul în care instanța acordă permisiunea desemnării unui expert, este necesar să se stabilească dacă acesta deține o specializare adecvată și experiență, dacă îi sunt cunoscute îndatoririle generale ale unui expert, dacă este în măsură să întocmească un raport și să răspundă întrebărilor ori să se consulte cu alți experți, precum și o descriere a sarcinilor care îi sunt solicitate, disponibilitatea de a participa în proces și lipsa unui conflict de interese⁴. Persoanele care participă la un proces în calitate de experți *nu au nevoie de o acreditare specială*, fiind suficient să dețină pregătirea și calificările care le permit să se pronunțe asupra aspectelor care formează obiectul cauzei⁵.

Activitatea desfășurată de expert se concretizează într-un *raport* întocmit în formă scrisă, cu excepția cazului în care instanța decide altfel (Regulile de procedură civilă, partea 35, paragraful 5, al.1). Expertul este obligat⁶ să-și îndeplinească sarcinile cu obiectivitate, imparțialitate, să respecte confidențialitatea lucrărilor și să se abțină de la acțiuni care ar determina existența unui conflict de interese. Detaliile privitoare la calificarea expertului

---

⁴ Protocolul pentru instruirea experților folosiți în cauzele civile în Anglia și Țara Galilor, partea 7, paragraful 1, preluat de pe site-ul Institutului Experților din Londra, www.ewi.org.uk

⁵ Civil Justice Council, Experts Forum II: Accreditation., <http://www.civiljusticecouncil.gov.uk/909.htm>

⁶ Potrivit Codului de practică al experților preluat de pe site-ul www.ewi.org.uk

vor fi cuprinse în raportul întocmit de acesta doar prin raportare la natura și complexitatea cazului, în mod normal fiind suficientă amintirea studiilor și a calificării necesare efectuării expertizei. Atunci când, însă, suntem în prezența unei expertize care presupune o înaltă specializare, expertul va trebui să arate în raport toate detaliile ce privesc calificările, experiența și cursurile care îl fac potrivit pentru a realiza o astfel de expertiză (Protocolul pentru instruirea experților folosiți în cauzele civile în Anglia și Țara Galilor, partea 13, paragraful 6).

Există posibilitatea ca una din părți să adreseze întrebări scrise expertului numit de cealaltă parte sau expertului numit de părți (SJE), în aceste cazuri răspunsurile expertului sunt considerate ca făcând parte din raportul întocmit de acesta. De asemenea, instanța poate, în orice stadiu al procesului, să dispună ca expertul desemnat să se consulte cu alți experți în vederea clarificării unor aspecte necesare soluționării cauzei, având și posibilitatea de a stabili obligația experților de a întocmi un raport care să cuprindă punctele asupra cărora experții au ajuns la un acord, precum și cele cu privire la care aceștia au avut opinii diferite, alături de motivarea punctelor de vedere divergente (Regulile de procedura civilă englez, partea 35, paragraful 12). Conținutul discuțiilor care au avut loc între experți nu va putea fi folosit în proces decât în cazul în care părțile sunt de acord.

Spre deosebire de dispozițiile cuprinse în Regulile de procedură civilă care vizează folosirea experților în cauzele civile, *Criminal Procedure Rules* (Regulile de procedură penală)⁷ din 2005 nu conțin, în partea 33 privitoare la experți, reglementări cu privire la folosirea acestora, făcându-se doar trimitere la dispozițiile din partea 24 a aceluiași act normativ; aceste prevederi reglementează obligația, în anumite situații⁸, a părții care dorește să se

---

⁷ Textul Regulilor de procedură penală a fost preluat de pe site-ul *Office of Public Sector Information*, http://www.opsi.gov.uk/cgi-bin/htm_hl.pl?DB=opsi&STEMMER=en&WORDS=civil+procedur+rule+&COLOUR=Red&STYLE=s&URL=http://www.opsi.gov.uk/si/si2005/20050384.htm#muscat_highlighter_first_match

⁸ De exemplu nerecunoașterea vinovăției (*plea of not guilty*) de către inculpat în urma căreia Curtea Magistraților va proceda la judecarea în procedură simplificată (*summary trial*), transferul dosarului către Curtea Coroanei, dispunerea rejudecării unei persoane.

folosească de serviciile unui expert, de a comunica celeilalte părți, în scris, faptele sau opiniile pe care dorește să le evidențieze prin intermediul acestui mijloc de probă, precum și, dacă cealaltă parte a solicitat, tot materialul pe care aceste fapte sau opinii se bazează. Această obligație nu mai există în situația în care partea interesată în folosirea expertului are motive rezonabile să creadă că prin comunicarea intenției de a recurge la o astfel de probă s-ar ajunge la intimidarea expertului sau ar putea fi afectat bunul mers al justiției.

În cazul în care partea care intenționa să folosească serviciile unui expert nu a efectuat comunicările prezentate anterior, instanța va decide dacă proba va putea fi folosită sau nu.

Serviciile de **expertiză criminalistică** din Anglia și Țara Galilor sunt asigurate, prin angajați proprii, de compania guvernamentală britanică Forensic Science Service Ltd⁹, fostă agenție executivă din cadrul Home Office până în anul 2005. Aceste servicii sunt astfel organizate încât să servească nevoilor specifice ale activităților investigative ale poliției, urmând a fi folosite în fața instanței, în sprijinul acuzării ori al apărării, în cazul în care se ajunge în această fază procesuală. Sunt incluse aici servicii în cadrul investigațiilor desfășurate pentru săvârșirea de infracțiuni contra proprietății - spargerii, fraude, tâlhării, furt de vehicule sau din vehicule -, infracțiuni grave - omor, moarte suspectă, infracțiuni privitoare la viața sexuală și alte infracțiuni grave contra persoanei. De asemenea, serviciile de expertize criminalistice furnizează informații în cadrul investigării infracțiunilor privitoare la criminalitatea organizată, posesia, importul, exportul drogurilor, precum și cu privire la investigarea accidentelor și conducerea în stare de ebrietate sau sub influența drogurilor.

Alături de sprijinul oferit în investigarea infracțiunilor de către forțele polițienești sau de către alte structuri cu atribuții în aplicarea legii, compania guvernamentală britanică oferă servicii și publicului larg, precum și

---

⁹ Informațiile privitoare la serviciile de expertiză criminalistică au fost preluate de pe site-ul companiei guvernamentale britanice Forensic Science Service Ltd., www.forensic.gov.uk

organizațiilor din sectorul privat, atât din Anglia și Țara Galilor, cât și din alte țări.

Irlanda

La fel ca Anglia și Țara Galilor, Irlanda face parte din sistemul de *common law*, iar expertul poartă titulatura de *expert witness* – „martor expert”, a cărui mărturie constă în opinia sa de specialist ori în analiza de specialitate privind diferite aspecte ale cauzei. În sens larg, expertul nu este decât un martor, alături de martorul ocular (*eye witness*) și de cel chemat să depună mărturie cu privire la comportamentul și profilul moral al unei persoane (*character witness*)¹⁰.

Experții își fac publicitate în diverse forme, mai ales prin înscrierea în diverse baze de date sau tabele revizuite anual (*directories*), în funcție de domeniul lor de activitate.

Pregătirea și susținerea unui caz este în primul rând în sarcina avocatului, după caz *solicitor* (avocat consultant care pregătește materialul dosarului), respectiv *barrister* (avocat pledant, care susține cauza în instanță). De aceea, diversele forme de publicitate li se adresează în primul rând avocaților care se ocupă de dosar.

Cu titlu de exemplu, menționăm *Directorul experților din Irlanda 2006*¹¹ sau *Registrul experților*¹² care acoperă în primul rând Anglia și Țara Galilor și Scoția, dar și alte țări din regiuni cu sistem de *common law*: Irlanda, Australia, Noua Zeelandă, Africa de Sud și Sud-estul Asiei.

Directorul experților din Irlanda 2006 cuprinde o bază de date revizuită anual a experților care își desfășoară activitatea în Irlanda, dar și pe aceia din Scoția, Anglia și Țara Galilor care pot călători pentru a-și desfășura activitatea în Irlanda. Lista este alcătuită de consorțiul Round Hall Sweet & Maxwell, un important editor de literatură juridică din Irlanda.

Pentru a fi înscris ca membru pe aceste liste anuale, un expert trebuie să demonstreze că are experiența și competența necesare, de obicei prin

¹⁰ http://www.oasis.gov.ie/justice/witnesses/types_of_witnesses.html?la=en

¹¹ The Expert Witness Directory of Ireland 2006, <http://www.expertwitnessireland.info/>

¹² Expert Witness – Online Directory, <http://www.expertwitness.co.uk/>

recomandări de la doi avocați cu drept de practică sub îndrumarea cărora a lucrat în ultimii trei ani; aceste recomandări trebuie să cuprindă calificative privind acuratețea lucrărilor efectuate, buna înțelegere și analiză a domeniului specific de activitate, modul de prezentare și înscrierea în termene. În cazul în care expertul a participat în instanță, calificativele trebuie să aprecieze modul în care expertul a urmat și înțeles cerințele instanței, precum și pregătirea, conținutul și susținerea în proces a concluziilor. În plus, recomandarea trebuie să conțină eventualele comentarii negative din partea instanței ori a celorlalți participanți la proces și să răspundă la întrebarea dacă avocatul va recurge din nou la serviciile expertului, ori îl va recomanda și altor avocați. Toate aceste calificative trebuie să fie cel puțin „bine”, în caz contrar expertul urmând a fi exclus de pe liste, dacă nu există situații excepționale care să justifice lipsa acestor condiții.

În toate cazurile, practicianul care dă îndrumări expertului are sarcina de a se asigura că expertul posedă cunoștințele și experiența necesară. În cazul unei persoane juridice de profil, toți experții înscriși pe liste trebuie să îndeplinească aceste condiții, și trebuie să existe o persoană de contact.

A fost redactat și un *Cod de bune practici pentru experții angajați de avocați (Code of Practice: Experts Witnesses Engaged by Solicitors)*. Codul are aplicare generală, în diverse domenii specifice ale dreptului existând și reglementări specifice.

În privința instrucțiunilor primite, experții trebuie să se asigure că au înțeles în mod clar ceea ce li se solicită, că obiectul expertizei se află în sfera lor de competență și că se vor înscrie în termen, și au obligația de a aduce la cunoștința avocaților limitele competenței lor sau a activității de expertiză.

Aspectele practice trebuie să se refere atât la partea financiară, incluzând onorarii și cheltuieli, cât și la termenele de pregătire a raportului și de prezentare în instanță.

Pe lângă dispozițiile acestui cod, orice expert are obligația de a se conforma codurilor de conduită sau deontologice specifice fiecărei profesii din care face parte.

În exercițiul funcției lor, experții sunt obligați la confidențialitate, putând dezvălui anumite informații doar cu acordul clientului, și trebuie să fie independenți și imparțiali, având obligația de a aduce la cunoștința avocatului orice aspect care le-ar putea afecta imparțialitatea ori conflict de interese efectiv sau potențial, la momentul acceptării lucrării ori pe parcurs, de îndată ce au apărut.

Raportul care va fi adresat instanței trebuie să cuprindă:

- informațiile de identificare;
- la instrucțiunea cui a fost redactat raportul și ce anume se dorește să se evedențieze;
- prezentarea istoricului cauzei;
- metodologia folosită;
- actele la care se face referire și orice alt mijloc de probă;
- faptele constatate;
- concluziile logice (inferențe) la care s-a ajuns pornind de la fapte, cu prezentarea raționamentului;
- opinia expertului, inclusiv în părțile la care aderă și rezervele sale;
- concluziile finale, cu trimiteri în raport;
- un rezumat al calificării profesionale și experienței expertului;
- este recomandabil ca orice raport al expertului care va fi folosit în instanță să se încheie cu o formulă sacramentală care să conțină o declarație privind înțelegerea rolului său în justiție și corectitudinea opiniilor exprimate.

Faptele constatate trebuie să fie prezentate distinct de *opinii*, în mod explicit. Opiniile trebuie să se refere doar la domeniul de specialitate al expertului și să fie într-un limbaj accesibil.

La dispoziția instanței, ori la instrucțiunile avocatului, expertul poate fi invitat la o discuție ori consultare cu alți experți, în scopul unui acord asupra întregii expertize sau pentru a reduce punctele de dezacord.

Din momentul în care este de acord să redacteze un raport ce va fi folosit în proces, orice expert trebuie să accepte implicit că va putea fi *ascultat de către instanță* pentru a-și susține punctul de vedere. În momentul ascultării, rolul principal al expertului este de a servi justiția, de a ajuta instanța în aflarea adevărului și de a rămâne independent față de părți. Depoziția sa trebuie să fie obiectivă și imparțială și să se refere doar aspectele relevante în cauză, aflate în aria sa de competență.

Experții trebuie să încheie asigurări corespunzătoare de răspundere profesională sau să fie capabili în alt mod să acopere eventualele prejudicii.

În funcție de domeniul specific de activitate, devin aplicabile anumite dispoziții legale ca, de exemplu, Legea privind răspunderea civilă nr. 31/2004 (*Civil Liability and Courts Act*¹³). Conform art. 20 din această lege, în acțiunile care au ca obiect vătămrile corporale, *instanța* poate desemna din rândul unor „persoane aprobate” (*approved persons*) pe cele pe care le consideră competente să efectueze o investigație a cazului și să depună mărturie ca expert. Lista acestor persoane aprobate este alcătuită de președintele Înaltei Curți, în urma consultărilor cu președinții Curților în Circuit și Curților Districtuale (*High Court, Circuit Courts, District Courts*).

În subordinea Ministerului de Justiție (*Department of Justice, Equality and Law Reform*) funcționează Laboratorul de Criminalistică (*Laboratory of Forensic Science*)¹⁴.

---

¹³ Baza de acte a Parlamentului Irlandei, *House of Oireachtas*
<http://www.oireachtas.ie/documents/bills28/acts/2004/A3104.pdf>

Franța

Termenul de *expert judiciaire* este folosit pentru a face referire la toate persoanele care efectuează expertize judiciare, indiferent de domeniul în care acestea au fost dispuse: civil, penal sau administrativ.

Termenii utilizați pentru persoane care efectuează expertize în materie penală sunt : „expert înscris pe listele Curții de Apel” (*expert inscrit sur la liste près la Cour d'appel*) și „expert agreat de Curtea de Casație” (*expert agréé par la Cour de cassation*)¹⁵.

În domeniul civil întâlnim termenul de *technicien*¹⁶, pentru a desemna persoana care efectuează expertize, Noul Cod de Procedură Civilă având chiar un capitol în care sunt stipulate procedurile de desemnare, drepturile și obligațiile acestora în cazul efectuării expertizelor.

Pentru domeniul contenciosului administrativ este utilizat termenul de expert¹⁷, care poate semna ca „expert înscris pe lângă Tribunalul Administrativ al Parisului” (*expert inscrit près le Tribunal Administratif de Paris*)¹⁸.

Activitatea experților din justiție este reglementată, în special, de către Codul de Procedură Penală, Noul Cod de Procedură Civilă, Codul Administrativ, dar și de către unele legi speciale : Legea nr. 71 – 498 din 29 iunie 1971 privind experții judiciari, modificată și completată prin Legea nr. 2004 – 130 din 11 februarie 2004 privind statutul unor profesii juridice, al experților judiciari, al consilierilor în proprietăți industriale și al experților în vânzări prin licitații publice¹⁹.

Expertul judiciar poate avea calitatea de funcționar, personal contractual care lucrează în cadrul serviciilor publice (laboratoarele poliției sau

---

¹⁵ Conform articolului 3 din : Loi n°71-498 du 29 juin 1971 Loi relative aux experts judiciaires
<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Ajour?nor=&num=71-498&ind=3&laPage=1&demande=ajour>

¹⁶ Nouveau Code de Procedure Civile,
<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/RechercheSimplePartieCode?commun=CPROCI&code=CPROCIV0.rcv>

¹⁷ Code de Justice Administrative, Partie Reglementaire – Decrets en Conseil d’Etat,
<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/RechercheSimplePartieCode?commun=CJUSAD&code=CJUSADMR.rc>

¹⁸ <http://www.fncej.org/>

¹⁹ Ibidem

laboratoarele jandarmeriei), angajat al unei societăți private sau profesionist independent (în majoritatea cazurilor)²⁰.

Specialiștii care vor să realizeze expertize pentru sistemul judiciar trebuie să se înscrie pe listele oficiale de la nivelul fiecărei curți de apel. În momentul în care sunt înscriși pe aceste liste dobândesc titlul de expert judiciar. Judecătorii au la dispoziția lor și o listă națională a experților, redactată, atât pentru cauzele civile cât și penale sau administrative, pe baza listelor oficiale elaborate de către Curtea de Apel, Curtea de Casație și Tribunalul Administrativ al Parisului²¹.

Listele conțin numele unor specialiști din următoarele domenii²²:

- Agricultură, agro-alimentare, animale, păduri
- Artă, cultură, comunicații și media, sport
- Construcții, lucrări publice, gestiune imobiliară
- Economie și finanțe
- Industrie
- Sănătate
- Medicină legală, criminalistică și științe penale
- Interpretare – traducere.

Experții din domeniul judiciar sunt organizați la nivel național în societăți (*compagnies*) profesionale monodisciplinare sau pluridisciplinare. Începând din 1931 funcționează Federația Națională a Societăților Experților Judiciari înscriși pe lângă organele judiciare și administrative (FNCEJ), care încearcă să reunească în jurul ei toate societățile specialiștilor înscriși pe listele oficiale din toate domeniile și specialitățile cu dreptul de a efectua expertize pentru sistemul judiciar francez.²³

Experții din domeniul penal²⁴

---

²⁰Livre Blanc de l'Expertise Judiciaire, http://www.fncej.org/listes/documents/livre_blanc.htm

²¹ Ibidem

²² Arrêté du 10 juin 2005 relatif à la nomenclature prévu à l'article 1-er du décret nr. 2004-1463 din 23 decembre 2004, www.fncej.org

²³ www.fncej.org

Experții sunt aleși și desemnați de către instanță dintre specialiștii înscriși pe listele oficiale. Există și posibilitatea de a alege specialiști care nu sunt pe liste, dar în acest caz decizia trebuie motivată (art. 157 alin. 3 Codul de procedură penală). Pentru efectuarea unei expertize poate fi desemnat un singur specialist, dar în unele cazuri acesta poate beneficia de ajutorul unui specialist în alt domeniu decât al său (art. 162 Codul de procedură penală). Judecătorul este singura persoană care are calitatea de a desemna și autoriza intervenția unui alt specialist.

Expertiza se efectuează la cererea reprezentantului Ministerului Public sau a uneia dintre părți. Expertiza poate fi dispusă și de instanță din oficiu. În toate situațiile, expertiza se dispune de către judecătorul de instrucție sau de către instanța de judecată, după caz (art. 156 Codul de procedură penală).

Cererea de solicitare a unui expertize poate conține și întrebările care vor fi înaintate expertului.

Expertul efectuează expertiza sub controlul judecătorului de instrucție sau al magistratului desemnat de instanța care a dispus expertiza (art. 156 Codul de procedură penală). Aceștia sunt informați de către expert despre activitățile desfășurate pe tot parcursul expertizei (art. 161 Codul de procedură penală).

În situația în care pentru efectuarea expertizei sunt necesare discuții cu alte persoane, experții pot pune întrebări persoanelor respective în prezența judecătorului de instrucție sau a magistratului desemnat. Doar medicii și experții psihologi pot discuta cu aceste persoane și în lipsa judecătorului sau a avocaților. Dispozițiile sunt aplicabile atât martorului, cât și părții civile (art. 164 Codul de procedură penală).

Expertul își formulează punctul de vedere în scris sub forma unui raport. El poate fi însă audiat și poate asista la dezbateri, după ce-și prezintă punctul de vedere, până când președintele îi dă voie să se retragă. Președintele poate pune,

---

²⁴ Subcapitol realizat pe baza informațiilor din Code de Procedure Penale, Partie Legislative, Section IX: De l'Expertise, <http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/RechercheSimplePartieCode?commun=CPROCP&code=CPROCPEL.rc>
v

din oficiu sau la cererea ministerului public, a părților sau a consilierilor lor, întrebări legate de expertiză (art. 168 Codul de procedură penală). De asemenea, dacă pe parcursul audierilor unui martor apar informații care contrazic expertiza sau care aduc un punct de vedere tehnic nou, președintele poate cere experților, procurorului, apărării și părții civile să prezinte observațiile lor (art. 169 Codul de procedură penală).

Dispozițiile art. 168 și 169 din Codul de procedură penală sunt aplicabile persoanelor care au fost chemate să facă diverse constatări sau aprecieri privind circumstanțele unui deces. Este vorba despre persoanele calificate la care pot apela ofițerii de poliție judiciară în situațiile în care sunt necesare constatări, examene tehnice sau științifice (art. 60 Codul de procedură penală) sau persoanele ale căror servicii pot fi solicitate de către procuror atunci când se descoperă un cadavru și nu se cunoaște sau există suspiciuni privind cauza decesului (art. 74 Codul de procedură penală).

Experții din domeniul civil²⁵ (*Mesures d'instruction exécutées par un technicien*)

Noul Cod de procedură civilă prevede că instanța poate să apeleze la un expert - *technicien* - pentru obținerea unor informații menite să clarifice aspecte legate de unele cauze civile, pentru realizarea unor *constatări*, *consultații* sau *expertize* (art. 232 Noul Cod de procedură civilă).

Expertul, denumit *technicien*, persoană fizică și juridică (art. 233 Noul Cod de procedură civilă), poate fi recuzat de părți asemenea judecătorului (art. 234 Noul Cod de procedură civilă). El își exprimă în scris, sub forma unui raport, părerea asupra punctelor pentru care a fost numit să realizeze expertiza (art. 238 Noul Cod de procedură civilă), nu poate răspunde altor întrebări decât cu acordul părților (art. 238 Noul Cod de procedură civilă) și nu poate face aprecieri de ordin juridic (art. 238 Noul Cod de procedură civilă).

---

²⁵ Subcapitol realizat pe baza informațiilor din Nouveau Code de Procedure Civile (NCPC), <http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/RechercheSimplePartieCode?commun=CPROCI&code=CPROCIV0.rcv>

La cererea judecătorului, acesta poate fi invitat să completeze, să precizeze sau să explice în scris raportul ; de asemenea, poate fi audiat dacă judecătorul consideră necesar (art. 245 Noul Cod de procedură civilă).

Constatări

Atunci când consideră necesar, judecătorul desemnează persoana care urmează să efectueze constatarea (art 249 Noul Cod de procedură civilă). Constatările pot fi dispuse în orice moment, chiar și în timpul procedurilor de împăcare sau al deliberărilor (art. 250 Noul Cod de procedură civilă). Constatările sunt consemnate în scris, dar pot fi prezentate și oral dacă judecătorul decide acest lucru.

Consultări

Judecătorul poate să apeleze la serviciile unui *technicien*, pentru a obține informații tehnice, atunci când nu sunt necesare investigații complexe (art. 256 Noul Cod de procedură civilă). Consultațiile pot fi dispuse în orice moment, chiar și în timpul procedurilor de împăcare sau al deliberărilor (art. 257 Noul Cod de procedură civilă). Consultațiile sunt oferite oral judecătorului, dar pot fi formulate și în scris la cererea acestuia (art. 257 Noul Cod de procedură civilă).

Expertize

În situația în care *constatările* sau *consultațiile* nu oferă toate informațiile pe care judecătorul le consideră necesare, acesta poate dispune realizarea unei *expertize* (art. 263 Noul Cod de procedură civilă). Expertul este desemnat de judecător (art. 265 Noul Cod de procedură civilă). Judecătorul este informat pe parcursul expertizei despre modul cum evoluează aceasta de către expert (art. 273 Noul Cod de procedură civilă). Dacă judecătorul consideră că nu este necesară redactarea unui raport scris, expertul poate prezenta punctul de vedere oral, în cadrul audierilor (art. 282 Noul Cod de procedură civilă).

Expertii din domeniul administrativ

Pentru domeniul administrativ există liste cu experți la nivelul curților de apel, Curții Administrative a Parisului și al tribunalelor, dar pot fi folosite și listele naționale pentru experți²⁶.

Expertul este ales de către președintele tribunalului administrativ sau al curții administrative de apel, președintele secției de contencios a Consiliului de Stat (art. R. 621-2 Codul administrativ). Judecătorul poate dispune din oficiu sau la cererea părților realizarea unei expertize (art. R. 621-1 Codul administrativ). Rezultatele expertizei sunt depuse în scris, sub forma unui raport (art. R. 621-9, Codul administrativ)²⁷.

---

²⁶ Livre Blanc de l'Expertise Judiciaire, http://www.fncej.org/listes/documents/livre_blanc.htm

²⁷ Code de Justice Administrative, Partie Reglementaire – Decrets en Conseil d'Etat, Titre II, Cap. I, Expertise, art. R 621-1 – R. 621-14, <http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/RechercheSimplePartieCode?commun=CJUSAD&code=CJUSADMR.rc>
v

Belgia

Experții sunt „persoane care au o formație și experiență profesională solidă în unul sau mai multe domenii de activitate”²⁸. În Belgia experții sunt folosiți atât în cadrul expertizelor judiciare, cât și pentru situații de arbitraj, mediere, conciliere sau pentru asigurări în caz de dezastre naturale.

În funcție de tipul de activitate pe care-l desfășoară, există următoarele categorii de experți : experți pe lângă tribunale, arbitri, mediatori, conciliatori, consilieri tehnici, experți pentru companii de asigurări, consultanți și experți privați.

Domeniile pentru care pot fi executate expertize sunt:

- Economie – finanțe - fiscalitate
- Patrimoniu imobiliar
- Construcții
- Lucrări publice
- Industrie și științe aplicate
- Materiale
- Transport
- Comunicații
- Antichități, bijuterii, obiecte de artă
- Științe medicale și paramedicale
- Agricultură și științe naturale
- Mediu
- Criminologie
- Formare-educare
- Accidente²⁹

---

²⁸ <http://www.abex.be/modules/news/index.php?storytopic=3>

²⁹ <http://www.abex.be/index.php>

Experții judiciari sunt specialiști desemnați de instanță în scopul informării asupra problemelor de ordin tehnic necesare pentru luarea unor decizii³⁰.

Activitatea experților judiciari este reglementată de către *Codul judiciar* belgian (*Code Judiciaire Belge*). Conform acestui cod, instanța poate desemna experții pentru realizarea unor constatări sau pentru a obține informații de ordin tehnic (art. 962 Codul judiciar). În momentul dispunerii expertizei, instanța indică obiectul expertizei (art. 963 Codul judiciar). Specialistul desemnat ca expert poate fi recuzat în aceleași condiții ca și judecătorul (art. 966 Codul judiciar). Activitatea expertului se desfășoară sub controlul și asistența directă a instanței (art. 973 Codul judiciar).

După finalizarea activităților necesare expertizei, expertul își exprimă în scris, sub forma unui raport, punctul de vedere asupra obiectului expertizei (art. 979 Codul judiciar).

În situația în care judecătorul nu este mulțumit de rezultatele expertizei poate dispune o completare a acesteia de către aceiași autori sau poate decide efectuarea unei noi expertize de către alți specialiști (art. 987 Codul judiciar).

Instanța poate cere experților să se prezinte la audieri pe tot parcursul procesului (art. 987 Codul judiciar), iar pentru cauzele judecate în apel, poate să ceară unui expert să prezinte verbal raportul, în cadrul unei audieri special organizate (art. 989 Codul judiciar).

Listele cu experții judiciari sunt stabilite de către instanțe, conform regulilor stabilite prin lege (art. 991 Codul judiciar).

Experții sunt organizați în asociații profesionale, în funcție de domeniul fiecăruia. Una dintre asociațiile naționale, care încearcă să grupeze în jurul său experți din mai multe domenii și care militează pentru realizarea expertizelor la un nivel înalt, funcționează sub denumirea de *Association Belge des Experts* (1933).

---

³⁰ <http://www.juridat.be/cgi?tit/titf.pl>

Italia

Expertiza intervine atunci când este necesară o evaluare ce implică utilizarea de mijloace tehnice, științifice sau artistice și îndeplinește mai multe funcții, care necesită cunoștințe specifice (art. 220 alin. 1 Cod de procedură penală³¹): desfășurarea de investigații în scopul alcătuirii probatoriului, dobândirea datelor ce alcătuiesc probatoriul, selecționarea și interpretarea acestora, realizarea de evaluări asupra datelor.

Același articol 220 din Codul de procedură penală stipulează că expertiza este admisă atunci când “trebuie să se desfășoare investigații”. Interpretarea de către doctrină a acestei expresii se face în sensul că judecătorul este obligat să admită și chiar să dispună efectuarea expertizei, dacă se află în situația de a nu putea să facă investigații sau să emită raționamente numai în baza competențelor proprii (art. 224 alin.1 Cod de procedură penală). Această dispoziție diferă față de prevederile art. 314 – abrogat în prezent – care vorbea despre „necesitatea expertizei”, limitând practic admisibilitatea acesteia. Jurisprudența a afirmat întotdeauna caracterul discreționar al expertizei ca mijloc de probă, datorită capacității pe care o are judecătorul de a dispune sau nu expertiza, indiferent dacă activitatea de urmărire conduce sau nu la această idee și indiferent dacă s-a format sau nu o opinie în acest sens³². Dincolo de natura discreționară a deciziei judecătorului și revenind la natura juridică a expertizei, judecătorul o include între mijlocele de probă alături de mărturie (declarațiile martorilor), confruntare, recunoaștere etc., așadar prin aceasta sunt furnizate elemente direct utilizabile în procesul de fundamentare a deciziei.

---

³¹ <http://www.studiocelentano.it/codici/cpp/>

³² Gianni Giordano, *La perizia psichiatrica*, <http://dex1.tsd.unifi.it/altrodir/sanita/giordano/nav.htm?cap2.htm#2>

Expertul (Perito)

Judecătorul îl alege pe acel expert considerat mai potrivit pentru îndeplinirea sarcinii respective. Pentru numirea expertului, trebuie să fie avut în vedere obiectul anchetei, iar alegerea este liberă și se face atât din lista de experți, cât și din afara acesteia.

Sus-amintitul art. 314 (în prezent abrogat) prevedea libera alegere de către judecător a expertului având în vedere doar competența specifică a acestuia.

Art. 220 alin. 2 Cod de procedură penală precizează că nu se admit expertize pentru a stabili obișnuința în infracțiune, tendința către delincvență, caracterul sau personalitatea inculpatului și, în general, calitățile psihice, independente de cauze patologice.

Actualul art. 221 pune accent pe gradul de competență și calificare al expertului și merge pe ideea numirii unui profesionist care este înscris pe o listă (registru) de experți, înscrierea funcționând ca o garanție a profesionalismului său. Dacă expertiza are un grad de complexitate destul de mare, judecătorul poate dispune efectuarea unei expertize colegiale. Dacă expertiza este nulă, art. 221 dispune ca realizarea expertizei să fie încredințată unei alte persoane. Efectuarea expertizei se dispune prin ordonanță, în prezența procurorului și a apărătorilor părților. Judecătorul verifică dacă există sau nu cauze de incompatibilitate sau de incapacitate a expertului și îi prezintă acestuia obligațiile care îi revin potrivit legii penale. Cauzele de incapacitate, incompatibilitate, de abținere și recuzare sunt detaliate de articolele 222 și 223.

Judecătorul formulează întrebări după ce îl ascultă pe expert, consilierii tehnici, procurorul și apărătorii părților.

Expertul dă răspunsuri orale în conformitate cu opiniile exprimate în procesul-verbal, cu excepția situației în care judecătorul îl autorizează să își prezinte în scris opinia. Răspunsul la întrebările formulate trebuie să fie imediat, dar se poate acorda expertului și un termen de 90 de zile în acest sens. Atât experții cât și consultanții tehnici sunt ascultați ca martori și trebuie să depună în

acest sens jurământ, sub sancțiunea nulității. Spre deosebire de martori, pot să utilizeze în expunerea lor și texte sau publicații³³.

Art. 468 Cod de procedură penală alin. 1 prevede faptul că părțile care doresc examinarea martorilor, experților sau consultanților tehnici trebuie să anunțe cu cel puțin 7 zile înainte de data fixată pentru dezbateri, lista cu circumstanțele care trebuie să fie stabilite prin expertiză. Președintele tribunalului sau al Curții cu juri, atunci când este făcută o cerere în acest sens, autorizează prin decret citarea martorilor, a experților sau consultanților. Președintele poate stabili dacă citarea acestora se va face la data stabilită pentru dezbateri propriu-zisă sau la o dată ulterioară.

Expertul trebuie să indice ziua, ora și locul unde vor începe operațiunile de expertiză iar judecătorul ia act de acest lucru în procesul-verbal (art. 229 Codul de procedură penală). Pentru a răspunde la întrebările respective și a duce la îndeplinire operațiunile necesare, expertul poate fi autorizat de către judecător să vadă anumite acte, documente, obiecte ce aparțin părților etc. Expertul poate fi, de asemenea, autorizat să asiste la examinarea părților și la evaluarea probelor și se poate servi de personal auxiliar în desfășurarea de activități care nu implică emiterea de judecăți de valoare. Expertul poate cere informații inculpatului, părții vătămate sau altor persoane cu unicul scop de a servi la realizarea raportului de expertiză.

Experții și consultanții tehnici sunt organizați în asociații profesionale și se supun și dispozițiilor unor legi speciale, în funcție de domeniul din care provin³⁴. Există însă și acte normative care au aplicabilitate generală în cazul experților și care se referă la modalitatea de plată a experților și consultanților tehnici³⁵.

---

³³ Gianni Giordano, *idem*.

³⁴ Vezi http://www.giustizia.it/professionisti/ord_coll_vig.htm

³⁵ În prezent este aplicabil Decretul Ministerului Justiției din 30 mai 2002 *Adeguamento dei compensi spettanti ai periti, consulenti tecnici, interpreti e traduttori per le operazioni eseguite su disposizione dell'autorità giudiziaria in materia civile e penale*, disponibil la http://www.giustizia.it/cassazione/leggi/d30mag_02.html și Legea din 8 iulie 1980 *Compensi spettanti ai periti, ai consulenti tecnici, interpreti e traduttori per le operazioni eseguite a richiesta dell'autorità giudiziaria*, disponibil la http://www.giustizia.it/cassazione/leggi/l319_80.html#TESTO

Consultantul tehnic (Consulente tecnico)

Odată dispusă expertiza, Parchetul și părțile au dreptul de a numi consultanți tehnici proprii, al căror număr nu poate fi superior pentru fiecare în parte, numărului experților. Părțile, dacă îndeplinesc condițiile legale, pot fi asistate de consultanți tehnici pe cheltuiala statului (art. 225 Codul de procedură penală). Pentru cazurile de incompatibilitate în care se poate găsi consultantul tehnic se face referire la art. 222 amintit anterior (care se aplica expertului).

După ce au fost verificate datele generale ale consultantului, judecătorul îl întreabă dacă se află într-una dintre situațiile de incompatibilitate, îl informează cu privire la obligațiile și responsabilitățile sale, după care consultantul face o declarație conform căreia se obligă să-și îndeplinească atribuțiile, să declare numai adevărul și să păstreze secretul asupra operațiilor de expertiză.

Consultanții tehnici pot să asiste la efectuarea expertizei și chiar să participe la operațiunile de expertiză, propunând expertului realizarea de investigații specifice și formulând observații și rezerve ce trebuie menționate în raportul de expertiză. În orice caz, numirea consultanților tehnici și desfășurarea activității lor nu pot duce la întârzierea realizării expertizei și a altor acte procesuale (art. 33 Codul de procedură penală).

Consultanța tehnică poate avea loc și în cazuri în care nu s-a cerut expertiza (art. 233 Codul de procedură penală). În această situație, fiecare parte poate nominaliza un număr de maxim 2 consultanți tehnici care-și pot expune opiniile. Alte dispoziții procesuale care se referă la consultanții tehnici se regăsesc în art. 259 și art. 260.

Pe lângă fiecare tribunal este instituită o listă cu experți (*periti*) împărțiți în categorii. Această listă prevede categoriile de experți sau consultanți în medicină legală, psihiatrie, contabilitate, inginerie și specializări relative, trafic și circulație stradale, balistică, chimie și analiză grafologică.

Când judecătorul numește un expert sau un consultant care nu figurează în lista de la Tribunal, alege, pe cât posibil, o persoană care își desfășoară

activitatea pe lângă o instituție publică. În acest caz, judecătorul explică în ordonanța de numire motivele alegerii sale.

În ceea ce privește consultanții tehnici în domeniul civil, se poate distinge între consultantul tehnic al judecătorului (*consulente tecnico del giudice* – CTU care mai este numit și consultant tehnic al biroului - *consulente tecnico d'ufficio*) și consultantul tehnic al părții (*consulente tecnico di parte* – CTP). Sediul materiei este reprezentat de mai multe dispoziții din Codul de procedură civilă³⁶ (art. 61-64, 191-201, 13-24 și 89-92 din *Disp. att. Codice di procedura civile*) dar și din Codul de procedură penală (în mare parte deja amintite anterior - art. 255, 226, 230, 359, 360, 501, 502 și 510). Pentru a rezuma dispozițiile legale în materie civilă, se fac referințe la activitatea consultantului, obligațiile și răspunderea acestuia³⁷, numirea, abținerea și recuzarea acestuia, procedura în instanță³⁸.

Consulente tecnico d'ufficio joacă practic rolul unui auxiliar al judecătorului ce are rolul de evalua probe determinate dar și a oferi judecăți directe asupra unor probleme care sunt de competența sa³⁹. De aceea, în alegerea lor judecătorul recurge la Lista (Registrul) experților – *Albo dei periti*.

Acest registru este împărțit în categorii: medicală, industrială, comercială, agricolă, bancară, asigurări și este disponibil la nivelul fiecărui tribunal. Dacă a fost numit de către judecător, consultantul nu poate refuza această sarcină, cu excepția unor motive legitime care sunt, de altfel, evaluate de către judecător⁴⁰. Președintele tribunalului în cauză este cel care dispune sancțiunile disciplinare în cazul în care consultantul nu și-a îndeplinit în mod adecvat atribuțiile. Judecătorul nu este ținut în totalitate de rezultatul expertizei; dacă nu consideră

---

³⁶ <http://www.studiocelentano.it/codici/cpc/index.htm>

³⁷ Legat de răspunderea consultanților, trebuie precizat că art. 64 din Codul de procedură civilă stipulează că în cazul unei culpe grave a consultantului în exercitarea atribuțiilor sale se vor aplica dispozițiile Codului penal. (vezi pentru dispozițiile relevante și comentarii pe marginea răspunderii <http://www.crimine.it/pagina.asp?ID=20>

³⁸ http://xoomer.alice.it/maaloia/html/codici/proc_civile.htm

³⁹ Art. 61 din Codul de procedură civilă face vorbire despre asistența acordată de consultant judecătorului și nu de exprimarea unei păreri; în practică însă acest lucru se întâmplă destul de des, consultantul substituindu-se expertului (vezi *Profili civilistici della consulenza tecnica* disponibil la <http://xoomer.alice/maaloia/codici/profili.htm>)

⁴⁰ <http://www.fipec.com/p2p>

relevante argumentele consultantului poate cere o nouă expertiză sau chiar schimbarea acestuia.

În activitatea sa, CTU (*Consulente tecnico d'ufficio*) poate fi asistat de *consulenti tecnici di parte* (consultanții părților). Competențele acestora sunt evident mai reduse decât cele ale lui CTU, pentru numirea lor fiind suficientă o simplă declarație la registratură. Pot participa la expertiza propriu-zisă, la audieri și își pot face cunoscute propriile observații în instanță.

Spania

Legislația spaniolă acordă un rol important experților (*peritos*), care intervin în orice tip de cauze.

În Codul de procedură civilă (*Ley de Enjuiciamiento Civil*)⁴¹, expertiza (*pericia*) este prevăzută ca mijloc de probă, alături de:

1. Interogatoriul părților
2. Documentele publice
3. Documentele private
4. Recunoașterea judiciară
5. Audierea martorilor (art. 299, alin. 1 Codul de procedură civilă).

Relatarea experților (*dictámen*) se realizează în ședință publică, cu excepția cazului în care instanța, din oficiu sau la cererea părților, decide altfel (art. 300 alin. 1. Codul de procedură civilă).

Expertiza se efectuează atunci când pentru clarificarea unor fapte sau aspecte, sunt necesare cunoștințe științifice, artistice, tehnice sau practice aprofundate.

Legislația civilă spaniolă prevede mai multe proceduri de desemnare a experților. Astfel, experții pot fi desemnați:

- de către instanță *din oficiu*, atunci când expertiza este pertinentă în procese asupra recunoașterii sau tăgăduirii paternității sau maternității, asupra capacității persoanei sau în procesele familiale (art. 339 alin. 5 Codul de procedură civilă). Instanța va desemna un expert titular, iar în cazul în care expertiza necesită cunoștințe din diverse domenii, va desemna mai mulți experți.
- de către instanță, *la cererea oricăreia dintre părți*. În acest caz, costul expertizei va fi suportat de persoana sau persoanele care au solicitat-o. Desemnarea de către instanță a unui expert la cererea părților are loc în

---

⁴¹ <http://www.juridicas.com/>

termen de 5 zile de la solicitare (art. 339, alin. 5 Codul de procedură civilă). Experții pot fi propuși și de către părți.

Depoziția experților se realizează în scris, cu precizarea documentelor și instrumentelor utilizate în investigația întreprinsă (art. 336 Codul de procedură civilă).

Experții sunt obligați să efectueze expertiza, cu excepția situațiilor în care există anumite incompatibilități prevăzute de lege.

Astfel, dacă în momentul desemnării sale, există o cauză de incompatibilitate, expertul trebuie să refuze efectuarea expertizei, cu arătarea, în scris sau oral, a motivelor deciziei sale (art. 105 alin. 1 Codul de procedură civilă). În acest caz, va fi desemnat un expert supleant (*supleante*).

Recuzarea experților desemnați de instanță

Experții desemnați de instanță pot fi recuzați, în timp ce experții propuși de părți nu pot fi recuzați (art. 124 Codul de procedură civilă).

Constituie motive de recuzare a experților:

- să se fi pronunțat anterior în aceeași cauză contra părții care cere recuzarea;
- să fi prestat servicii sau să fi fost angajatul uneia dintre părți;
- să fie acționar în societatea, firma sau instituția care este parte în proces (art. 124 Codul de procedură civilă).

Experții pot fi recuzați în scris de către avocatul părții sau de către procuror. În cererea de recuzare trebuie să fie specificat motivul pentru care solicită acest lucru și mijloacele de probă (art. 125, alin. 1 Codul de procedură civilă).

Dacă motivul pentru care se solicită recuzarea expertului este preexistent desemnării expertului, cererea trebuie înaintată în termen de două zile de la numirea acestuia (art. 124, alin. 2 Codul de procedură civilă). Dacă motivul intervine după desemnarea expertului, dar înainte de pronunțarea hotărârii,

cererea se va prezenta în ziua anterioară ședinței de judecată sau în ședință (art. 124, alin. 2 Codul de procedură civilă).

Copii după actele de recuzare vor fi transmise expertului și părților (art. 126 Codul de procedură civilă).

În cazul în care expertul nu se prezintă la termenul fixat, instanța, după ce ascultă martorii, decide dacă procesul poate continua sau se suspendă (art. 292, alin. 3 Codul de procedură civilă).

Înainte de a realiza expertiza, experții trebuie să depună un jurământ conform căruia se obligă să spună adevărul.

Incompatibilitatea experților propuși de părți

Experții propuși de părți se află în stare de incompatibilitate când:

- sunt rude până la al patrulea grad cu una dintre părți, avocații lor sau procurori;
- se află în comunitate sau conflict de interese cu una dintre părți, cu avocații sau procurorii;
- orice altă situație de incompatibilitate (art. 343 Codul de procedură civilă).

Instanța comunică expertului desemnarea sa în termen de 5 zile, iar acesta trebuie să accepte efectuarea expertizei, într-un nou termen de 5 zile. (art. 342 Codul de procedură civilă) Dacă acesta se află într-una din situațiile de incompatibilitate, este ales următorul expert de pe listă.

În termen de 3 zile de la numire, expertul trebuie să solicite fondurile pe care le consideră necesare pentru desfășurarea activității.

În cazul în care sunt necesare lămuriri suplimentare, la cererea părților, expertul poate fi chemat în instanță. Articolul 347 Codul de procedură civilă prevede că părțile pot cere expertului să se prezinte în instanță, unde poate:

- expune raportul;
- explica raportul sau anumite părți ale acestuia;
- răspunde la întrebări și obiecții;

- răspunde la solicitări cu privire la unele probleme conexe;

De asemenea, instanța poate cere din oficiu lămuriri suplimentare expertului (art. 347 alin. 2 Codul de procedură civilă).

Calificarea necesară experților

Pentru a putea fi expert, o persoană trebuie să fie în posesia unui titlu oficial corespunzător profesiei respective. În cazul disciplinelor în care nu există titluri profesionale oficiale, experții sunt numiți dintre specialiștii în acele domenii (art. 340 Codul de procedură civilă). De asemenea, efectuarea de expertize se poate solicita direct Academiiilor sau instituțiilor culturale și științifice (art. 340, alin. 2. Codul de procedură civilă).

În luna mai a fiecărui an, se constituie liste de către Colegiile profesionale și instituțiile similare (academii și institute culturale și științifice) cu persoanele acreditate să activeze ca experți (art. 341 Codul de procedură civilă).

În dreptul procesual penal, sediul materiei se află în art. 456 - 485 din Codul de procedură penală (*Ley de Enjuiciamiento Criminal*⁴²).

Instanța aprobă efectuarea expertizei pentru a cunoaște sau aprofunda unele fapte sau circumstanțe ale cauzei.

Experții pot fi sau nu titulari. Sunt experți titulari cei care dețin titlul aferent unei științe sau arte, a cărei exercitare este reglementată de o autoritate publică.

Sunt experți non-titulari cei care, deși nu posedă titlu oficial, au în schimb cunoștințe și practică semnificativă într-un anumit domeniu.

Instanța acordă preferință experților titulari față de cei care nu au titlu.

Constituie cauze de recuzare a experților:

- gradul de rudenie până la al patrulea grad cu cel care a depus plângere sau cu acuzatul;
- interesul direct sau indirect în cauză;
- relațiile de prietenie sau dușmănie cu una dintre părți.

---

⁴² http://www.juridicas.com/base_datos/Penal/lecr.html

Partea care dorește recuzarea expertului numit de instanță trebuie s-o facă în scris înainte de administrarea probelor, expunând motivele și dovezile în baza cărora cere acest lucru.

Înainte de efectuarea expertizei, experții numiți de instanță sau propuși de părți depun jurământ că vor descoperi și declara adevărul.

Efectuarea expertizei este supravegheată de către judecătorul de instrucție sau de către instanța de judecată. Poate fi de asemenea delegat un ofițer al Poliției judiciare.

Raportul de expertiză (*el informe pericial*) va conține, pe cât posibil:

1. descrierea persoanei sau a obiectului expertizei, a stării și a modului în care se află;
2. descrierea detaliată a tuturor operațiilor realizate de experți și a rezultatelor constatate;
3. concluziile expertizei.

Instanța poate, din oficiu sau la cererea părților și a apărătorilor acestora, să ceară lămuriri suplimentare experților.

Finlanda

Dispozițiile care reglementează activitatea experților în proces se regăsesc în primul rând în Codul de Procedură Judiciară 4/1734⁴³ care reprezintă dreptul comun în materie procesuală, apoi în Legea privind urmărirea penală 449/1987, Legea de procedură penală 689/1997⁴⁴ și Legea de procedură în contenciosul administrativ 586/1996⁴⁵.

În conformitate cu dispozițiile Codului de Procedură Judiciară, capitolul 17, articolul 44, atunci când pentru lămurirea anumitor probleme sunt necesare cunoștințe de specialitate, instanța va obține un raport din partea unei agenții, unui funcționar public sau altui specialist, ori va încredința redactarea raportului unuia sau mai multor experți în domeniul respectiv care se bucură de o bună reputație morală și profesională.

Articolele următoare din capitolul 17, Codul de Procedură Judiciară conțin dispoziții privind desemnarea și activitatea expertului. Părțile trebuie ascultate înainte de desemnarea expertului, iar dacă ele cad de acord asupra unei persoane, aceasta va fi numită dacă instanța apreciază că este competentă, judecătorul putând desemna un expert suplimentar. Nimeni nu poate fi numit expert împotriva voinței sale, dacă nu există obligația de a efectua expertiza în virtutea funcției ori în temeiul unei dispoziții speciale a legii (art. 46). Expertul trebuie să fie imparțial și să nu aibă legătură cu cazul (art. 47). Expertul nu poate încălca secretul profesional decât în situații foarte grave, și i se aplică același regim ca al martorilor în privința obligării de a depune și cheltuielilor efectuate; cu toate acestea, nu poate fi emis un mandant de aducere sau nu poate fi aplicată sancțiunea închisorii (art. 48). Experții depun jurământ sau își asumă solemn obligația de a se achita de sarcinile lor, cu excepția celor care participă în virtutea funcției sau poziției lor (art. 49).

---

⁴³ <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1734/en17340004.pdf>

⁴⁴ <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1997/en19970689.pdf>

⁴⁵ <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1996/en19960586.pdf>

Activitatea expertului se concretizează într-o prezentare detaliată a constatărilor sale, și, pe baza acestor constatări, în concluzii motivate privind întrebările la care trebuia să răspundă. Ca regulă, constatările și concluziile se prezintă în scris, sub forma unui raport, dacă instanța nu apreciază că pot fi făcute și oral. Expertul care a depus raportul scris va putea fi ascultat, la cererea oricărei părți, dacă ascultarea sa nu este în mod evident irelevantă ori dacă instanța o apreciază ca necesară (art. 50). Ascultarea expertului se face după aceleași reguli după care se ia depoziția martorilor, cu deosebirea că el va da citire, în tot sau în parte, raportului său (art. 51), martorilor fiindu-le oprit să citească o depoziție gata scrisă, cu excepția unor însemnări privind date ori alte specificații tehnice. În eventualitatea unor neclarități, lipsuri sau neconcordanțe care nu pot fi lămurite în ședință, instanța va putea dispune completarea expertizei sau efectuarea uneia noi, de către același expert sau de către altul, iar dacă răspunsul la întrebări a fost dat de reprezentantul unei autorități publice, se va cere și poziția autorității ierarhic superioare (art. 52).

Experții au dreptul la un onorariu rezonabil și la acoperirea cheltuielilor ocazionate de expertiză. Acestea vor fi suportate de partea ori părțile care l-au propus în procesele civile, precum și în procesele penale în care partea vătămată conduce acuzarea sau care are ca obiect o faptă pentru care pedeapsa prevăzută de lege este amenda ori închisoare de până la 4 ani. În restul situațiilor, plata se va face din fondurile statului (art. 53).

Expertului adus de parte și care nu a fost numit de instanță i se aplică aceleași dispoziții ca și martorului, cu excepția faptului că va redacta un raport pe care îl va citi în ședința de judecată (art. 55).

Ascultarea experților, la fel ca administrarea tuturor probelor, are loc, de regulă, în timpul „audierii principale” (*main hearing*). Experții pot fi audiați și în fața Curții de Apel, atunci când aceasta judecă în fond sau în apel.

Celelalte acte menționate fac referire la experți, dar nu derogă de la reglementările generale din Codul de Procedură Judiciară. Astfel, dispozițiile art.

46, Legea privind urmărirea penală, permit organului de urmărire penală să obțină un raport de expertiză, când consideră necesar. Legea de procedură penală nu instituie un regim diferit al experților, iar art. 40, capitolul 7 Legea de procedură în contenciosul administrativ dă posibilitatea organului jurisdicțional să solicite opinia unui expert în probleme care necesită cunoștințe de specialitate.

În dreptul finlandez, *calitatea de expert nu presupune o autorizare din partea unei autorități publice sau a unei organizații profesionale*. Ministerul Justiției nu este implicat sub nici o formă în autorizarea sau coordonarea activității de expertiză judiciară. În practică, există persoane care s-au specializat în expertiza judiciară, lucrând în colaborare cu birouri de avocați, dar la fel de bine poate participa ca expert orice persoană care are o experiență relevantă în domeniu. În domenii foarte specializate ale tehnologiei, se recurge deseori la specialiști ai marilor companii de profil. Aprecierea competenței și probității expertului se face de către instanță *în fiecare caz în parte*, în funcție de complexitatea speței și de întrebările la care expertul este chemat să răspundă. Unul dintre principiile dreptului finlandez este cel al *liberei aprecieri a probelor* de către judecător în vederea stabilirii adevărului (Codul de Procedură Judiciară, Cap. 17, art. 2 alin. 1), și în temeiul acestui principiu instanța va aprecia valoarea expertizei luând în considerare și competența ori credibilitatea expertului. Necesitatea autorizării din partea unei instituții a statului, ori a apartenenței la o uniune națională, ar contraveni principiilor liberale ale dreptului finlandez, care prezintă particularitățile sistemului de drept scandinav⁴⁶.

Activitatea de expertiză criminalistică este desfășurată în cadrul Biroului Național de Investigații al poliției (*Keskusrikospoliisi, National Bureau of Investigation*⁴⁷), unitate specializată a poliției ale cărei sarcini principale sunt prevenirea și combaterea celor mai grave forme de criminalitate și furnizarea unor servicii de expertiză de înalt nivel. În cadrul Biroului funcționează

---

⁴⁶ Informații primite de la dl. Ari Wiren, judecător, Tribunalul Districtual Helsinki

⁴⁷ <http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/pages/indexeng>

Laboratorul de analize criminalistice, membru al Rețelei Europene de Institute de Științe Criminalistice ENFSI (*European Network of Forensic Science Institutes*). Experții Biroului efectuează expertizele solicitate de către poliție în timpul urmăririi penale, și de către autoritățile judiciare, calitate în care ei participă în mod frecvent în procese. Nu există la nivelul Ministerului Justiției o structură care să efectueze sau să coordoneze expertizele criminalistice.

Suedia

Participarea experților în proces este reglementată de către Codul de Procedură Judiciară⁴⁸ suedez, în capitolul 40 (art. 1 – 20) „Experții” al Părții a III-a „Probele”.

Conform art. 1 capitolul 40 Codul de Procedură Judiciară, în cazul în care aprecierea unei situații presupune cunoștințe de specialitate, se va cere opinia unui expert care poate fi un reprezentant al unei instituții publice, o persoană care este autorizată să emită astfel de opinii ori unul sau mai mulți specialiști care sunt cunoscuți pentru integritatea și competența lor.

Nu va fi desemnat un expert care are un interes în cauză (art. 2), iar instanța trebuie să pună în discuția părților desemnarea acestuia: dacă părțile cad de acord asupra unui expert, pe care și instanța îl consideră competent și nu există alt impediment legal, instanța îl va numi pe acesta, având posibilitatea de a mai numi un expert suplimentar (art. 3).

Nimeni nu poate fi obligat să participe ca expert într-o cauză, cu excepția persoanelor pentru care obligația există în virtutea unei funcții oficiale (art. 4).

Ca regulă, probele trebuie administrate în instanță în timpul „audierii principale”, dar când împrejurările o cer, ele pot fi administrate și înainte de acest moment procesual. În acest sens, conform articolului 5, instanța poate audia anumite persoane pentru elucidarea aspectelor care au influență asupra muncii expertului, îi poate ordona acestuia să desfășoare o inspecție la fața locului, ori poate dispune ca anumite mijloace de probă să fie puse la dispoziția expertului.

Ca regulă, dacă instanța nu dispune altfel, expertul trebuie să depună în scris concluziile ori opinia sa în termenul fixat, moment de la care documentul poate fi consultat de către părți (art. 7). Expertul care a depus în scris concluziile sale va putea fi ascultat în instanță, la cererea oricărei părți, dacă ascultarea sa nu

---

⁴⁸ <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/02/77/78/30607300.pdf>,
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/77/78/30607300.pdf>

este în mod evident inutilă sau dacă instanța o consideră necesară. În cazul unei opinii formulate de către o autoritate publică sau academică centrală, persoanele care au participat la redactarea opiniei vor fi ascultate doar dacă este imperios necesar. În cazul unei opinii formulate de mai multe persoane, vor fi ascultați reprezentanții pozițiilor exprimate (art. 8).

Conform art. 9, expertul va depune jurământ înainte de ascultarea sa. Expertului i se pun întrebări de către instanță, și de către părți, cu permisiunea instanței; în situația în care a redactat o opinie, instanța poate dispune ca expertul să o citească integral sau în parte (art. 10). Neîndeplinirea obligațiilor de către expert se sancționează cu amendă (art. 12, 14).

Neîndeplinirea ori îndeplinirea defectuoasă a sarcinilor de către expert atrage răspunderea sa, el putând fi obligat la plata unor cheltuieli de judecată în cuantumul stabilit de instanță (art. 16).

Experții sunt îndreptățiți la plata unei sume pentru munca depusă și la decontarea cheltuielilor, cu excepția reprezentanților unor instituții publice, în cazul cărora se aplică dispoziții speciale. Plata acestor sume se află în sarcina părților sau a părții care a solicitat proba în dosarele civile care au ca obiect drepturi de care părțile pot dispune ori în dosarele penale care nu intră în domeniul acuzării publice. În toate celelalte cazuri, sumele vor fi plătite din fondurile Statului (art. 17).

Dacă o parte înțelege să aducă un expert care nu a fost desemnat de instanță, se aplică în mod corespunzător dispozițiile privind depunerea opiniei în scris și necesitatea ascultării de către instanță. În cazul ascultării, acești experți vor fi tratați la fel ca martorii, cu deosebirea că li se va putea permite să citească opinia depusă, în tot sau în parte (art. 19). Ascultarea experților în anumite situații particulare va fi reglementată prin lege specială (art. 20).

Ca structură autorizată să efectueze expertize funcționează la nivel central Consiliul Național de Medicină Legală⁴⁹, cu statut de agenție guvernamentală,

---

⁴⁹ http://www.rmv.se/pdf/the_facts_of_the_case.pdf

structurată în patru departamente reprezentate teritorial: medicină legală, evaluare psihiatrică legală, toxicologie legală și genetică legală.

La nivelul poliției funcționează Laboratorul Național de Criminalistică⁵⁰.

---

⁵⁰ <http://www.polisen.se/inter/nodeid=1784&pageversion=1.html>